

Да направим невидимото видимо
Събиране на данни относно 24-часовите лични
асистент(к)и

Обобщение на резултатите

Въведение

Проект на

FORBA

FORSCHUNGS- UND BERATUNGSSTELLE
ARBEITSWELT

Interessengemeinschaft
der 24h-Betreuer:innen

Спонсориран от

Digifonds

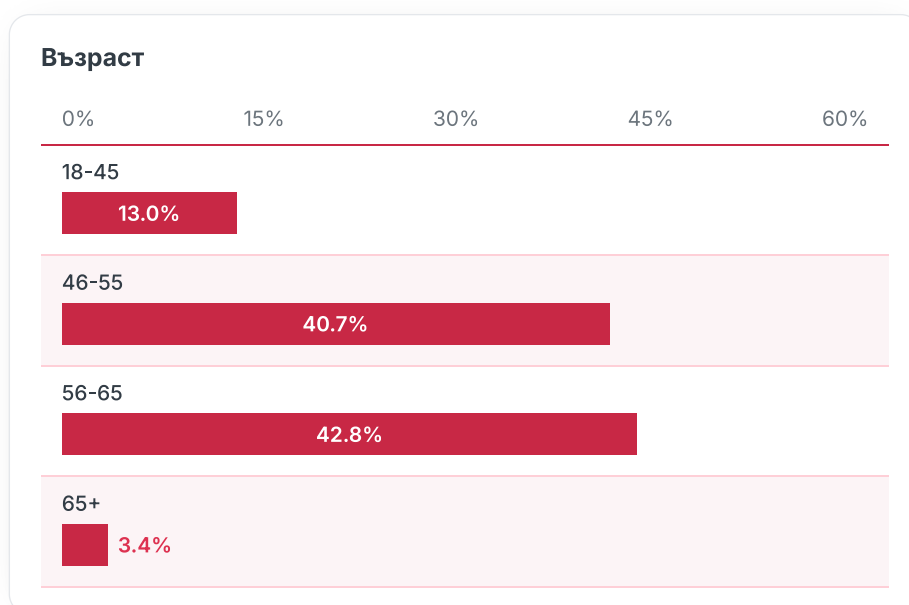

Пълната версия на окончателния доклад на немски език може да бъде изтеглена от уебсайта на проекта (<https://24h-unsichtbar.at/de/>).

От мигрантите, които работят като лични асистент(к)и в Австрия се очаква много: те трябва да полагат грижи за възрастни, нуждаещи се и болни хора в частни домакинства денонощно, седем дни в седмицата и – ако е необходимо – да предоставят медицински грижи, в страна, която обикновено им е чужда.

Поради изолацията им на работното място и местожителството в частни домакинства, социалната им маргинализация и езиковите бариери, личните асистент(к)и, могат да бъдат достигнати само в ограничена степен и поради това няма достатъчно информация за условията на заетост и обстоятелствата при, които работят, както и за отношенията им с посредническите агенции, клиентите или австрийските власти, както и със съюзите и групите за подкрепа. За да се запълни тази липса и да се създадат изчерпателни, публично достъпни емпирични данни, които могат да послужат като основа за структурни промени, в рамките на проекта „24 часа - да направим невидимото видимо“ беше проведено цялостно количествено онлайн проучване.

Основни социодемографски данни

Пол

0% 25% 50% 75% 100%

Жени

96.6%

Мъже

3.2%

Други

0.1%

Местожителство

0% 15% 30% 45% 60%

Румъния

55.4%

Словакия

23.4%

България

8.6%

Хърватия

6.5%

Друга държава

6.1%

Метод

Количествено онлайн проучване (limesurvey).

Целева група: Лични асистент(к)и в частни домакинства в Австрия.

Стратегия за подбор: Самостоятелно набиране на лица за анкетата, линкове разпространени чрез уебсайтове, електронна поща и избрани социални медии.

Особеност: Анкетата е на разположение на седем езика.

Участници: 1 426 (от които 197 непълни).

Коефициент на вариация: 2,6 %.

Период на проучването: от 12 април до 31 май 2024 г.

Наличните данни сочат високи нива на стрес на работното място и в австрийските частни домакинства (когато тези служат и като

местожителство), ниски доходи, силна зависимост (особено от агенциите), недостиг на информация и липса на социална сигурност за личните асистент(к)и. С оглед на това не е изненадващо, че голяма част от анкетираните не могат да си представят да работят като лични асистент(к)и в Австрия в бъдеще.

За да могат хората, които се нуждаят от лична помощ в Австрия, да продължат да ползват услугите на личните асистент(к)и в собствените си домове, е необходимо да се направят радикални промени. Ето защо седемте най-важни заключения от проучването са обобщени по-долу:

1. Зависимост от посреднически агенции

Основен проблем със сегашният модел на самозаетост, на личните асистент(к)и в частни домакинства, е, че повечето от тях, не могат сами да определят условията на работа и възнаграждението си. Само малка част от анкетираните (9 %) могат сами да определят или поне да договарят възнаграждението си. Обикновено това се прави от агенцията, както и съставянето на останалата част от съдържанието на договора за предоставяне на лична помощ (74,2 %), т.е. споразумението между личният асистент/ личната асистентка и клиента относно дейностите, работното време, почивките и т.н. Също така договорът за предоставяне на лична помощ е достъпен само за малка част от личните асистент(к)и преди започване на работа и в много случаи не е на родният им език. Освен това 69 % са получили договора с агенцията, в който, наред с други неща, се договарят услугите на агенцията и тарифата за посредничество, едва след началото на сътрудничеството с агенцията.

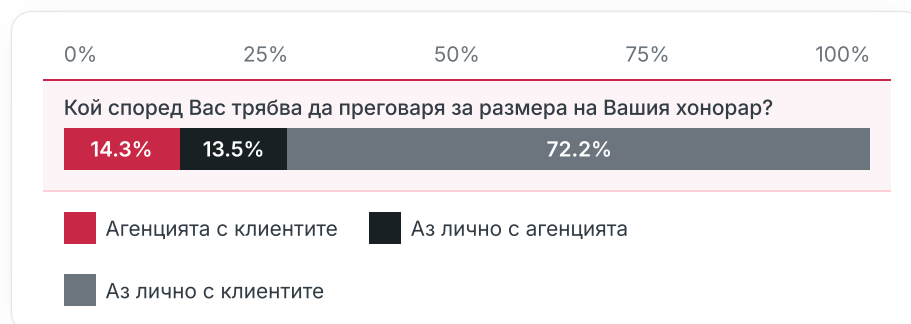
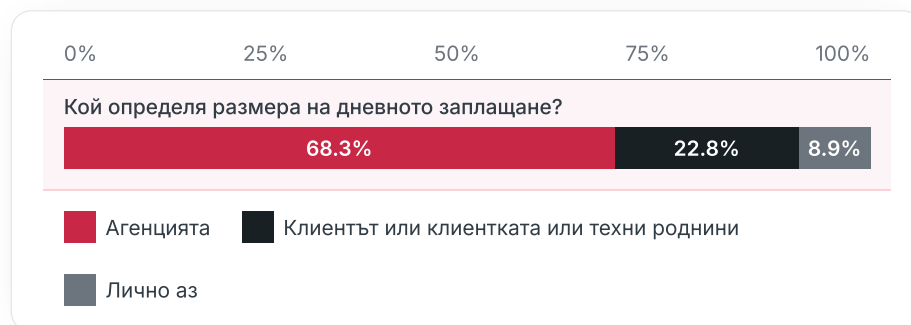
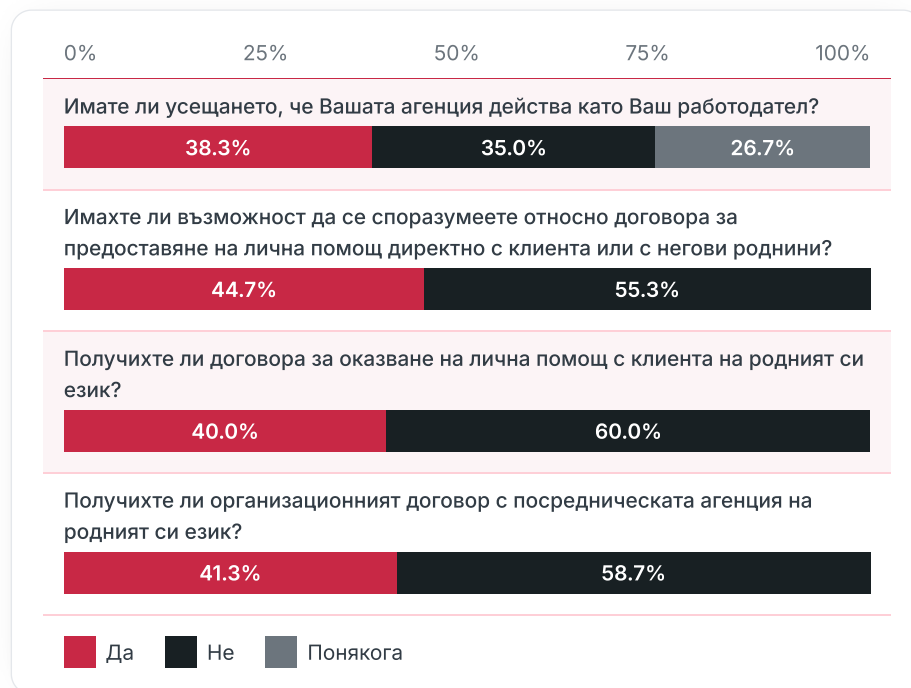
На фонът на това не е изненадващо, че мнозинството от анкетираните лични асистент(к)и (65 %) често или поне понякога възприемат агенцията като работодател, но пропускат ключови услуги като посредничество в случай на конфликт с клиенти или роднини.

Чуждият контрол и липсата на прозрачност (виж. точка 2 - Липса на информация преди започване на работа) по отношение на договорните условия и зависимостта от агенциите, които са характерни за по-голямата част от личните асистент(к)и, са признак, че критериите за самостоятелна заетост не са изпълнени или са изпълнени в недостатъчна степен. В същото време личните асистент(к)и, нямат право на основни обезщетения, които получават договорно наетите служители (виж. точка 5 - Ниски доходи, недостатъчна социална сигурност и риск от бедност). Следователно това може да се счита за псевдосамостоятелна заетост.

Въпреки настоящата силна зависимост от агенциите, голямо мнозинство от анкетираните смятат, че по-голямата свобода на действие при договарянето на условията на труд е много важна (81 %) или важна (17,8 %). Желателно е също така по-твърдо регламентиране на отговорностите и дейностите на посредническите агенции: 71% намират това за много важно, а 22% - за важно. Висок е и делът на тези, които смятат, че е много важно (68,7%) и важно (25,1%) да има независим контрол върху качеството на посредническите агенции. Създаването на обществена институция за посредничество с нестопанска цел (вместо частни агенции) също се счита за (много) важно от мнозинството (90%).

С това бяха споменати най-важните мерки, с които поне би могла да се намали зависимостта от агенциите. Тези мерки обаче, като цяло, не променят ситуацията с фиктивната самостоятелна заетост.

Договор с клиента за предоставяне на лична помощ, организационен договор с агенцията, определяне на дневният хонорар и възприемане на агенциите като работодател

Източник: 2024 Проучване FORBA/IG24 (n = 1426, варира леко в зависимост от въпроса)

2. Липса на информация преди започване на работа

Много от личните асистент(к)и, не са достатъчно информирани относно работното си място, преди започване на работа. Като цяло една четвърт от анкетираните не са били достатъчно информирани за здравословното състояние на клиентите си, преди да започнат работа. Висок е и дялът на анкетираните, които не са имали (правилна) информация относно

местожителството си (23 %) или относно ежедневно работно време (32,6 %). Както вече беше споменато, само малка част от личните асистент(к)и имат достъп до договора за лична помощ, а следователно и до информация за дневното работно време, преди да започнат работа и на родният си език.

Като цяло, става ясно, че личните асистент(к)и, които (искат да) работят в Австрия, трябва да приемат неясни или не съвсем ясно определени условия на заетост и труд.

С каква информация за работното място разполагате, преди да започнете работа, и тя беше ли вярна?

Източник: 2024 Проучване FORBA/IG24 (n=1422, варира леко в зависимост от въпроса)

3. Стрес и експлоатация на работното място

Прекалено дългите смени, липсата на почивки, нощният труд и поемането на сестрински дейности и медицински задачи са пряко свързани както с усещането за стрес, така и с чувството, че личните асистент(к)и са експлоатирани. 64 % от анкетираните работят от 10 до 14 часа на ден, а 15 % - повече от 14 часа на ден. 20% работят през нощта всеки ден, а 33% - поне веднъж или няколко пъти седмично. Половината от анкетираните не винаги имат възможност да си вземат дневната почивка, а 7% заявяват, че изобщо не разполагат с такава.

Не е изненадващо, че мнозинството анкетирани искат регламентирано дневно работно време (96,9 %) и дневни почивки (98,9 %) за в бъдеще като лични асистент(к)и в Австрия.

Колко дълга е действителната дневна почивка на ден?

0% 20% 40% 60% 80%

Нямам почивка

6.9%

По-малко от един час

9.1%

Един час

69.2%

Повече от два часа

14.8%

Колко пъти седмично тази почивка всъщност НЕ може да се ползва? (n = 1319)

0% 15% 30% 45% 60%

Ежедневно

3.9%

Няколко пъти седмично

21.8%

Веднъж седмично

25.8%

Никога

48.5%

Имате ли възможност да напуснете домакинството по време на почивката? (n = 1326)

0% 25% 50% 75% 100%

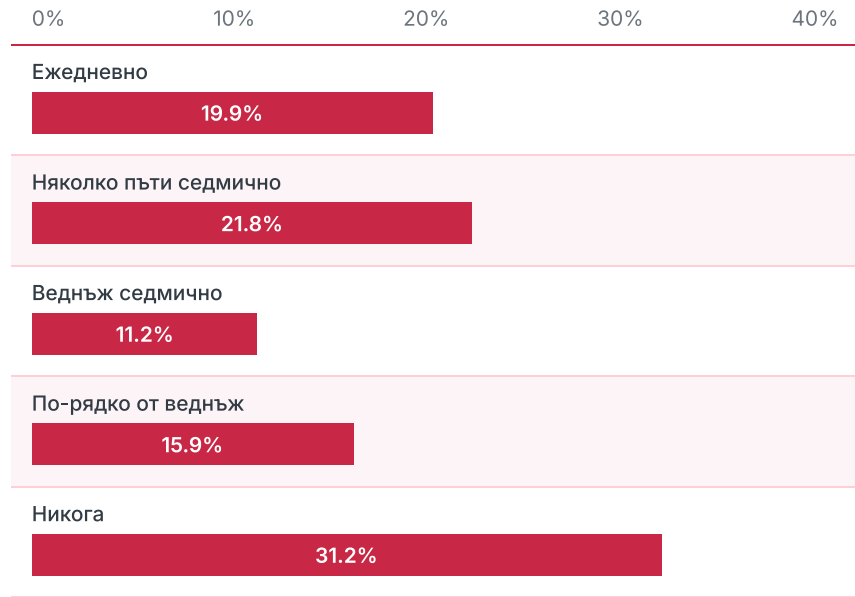
Да

83.1%

Не

16.9%

Спомнете си за последният си турнус. Колко пъти седмично Ви се е налагало да се грижите за клиент през нощта?

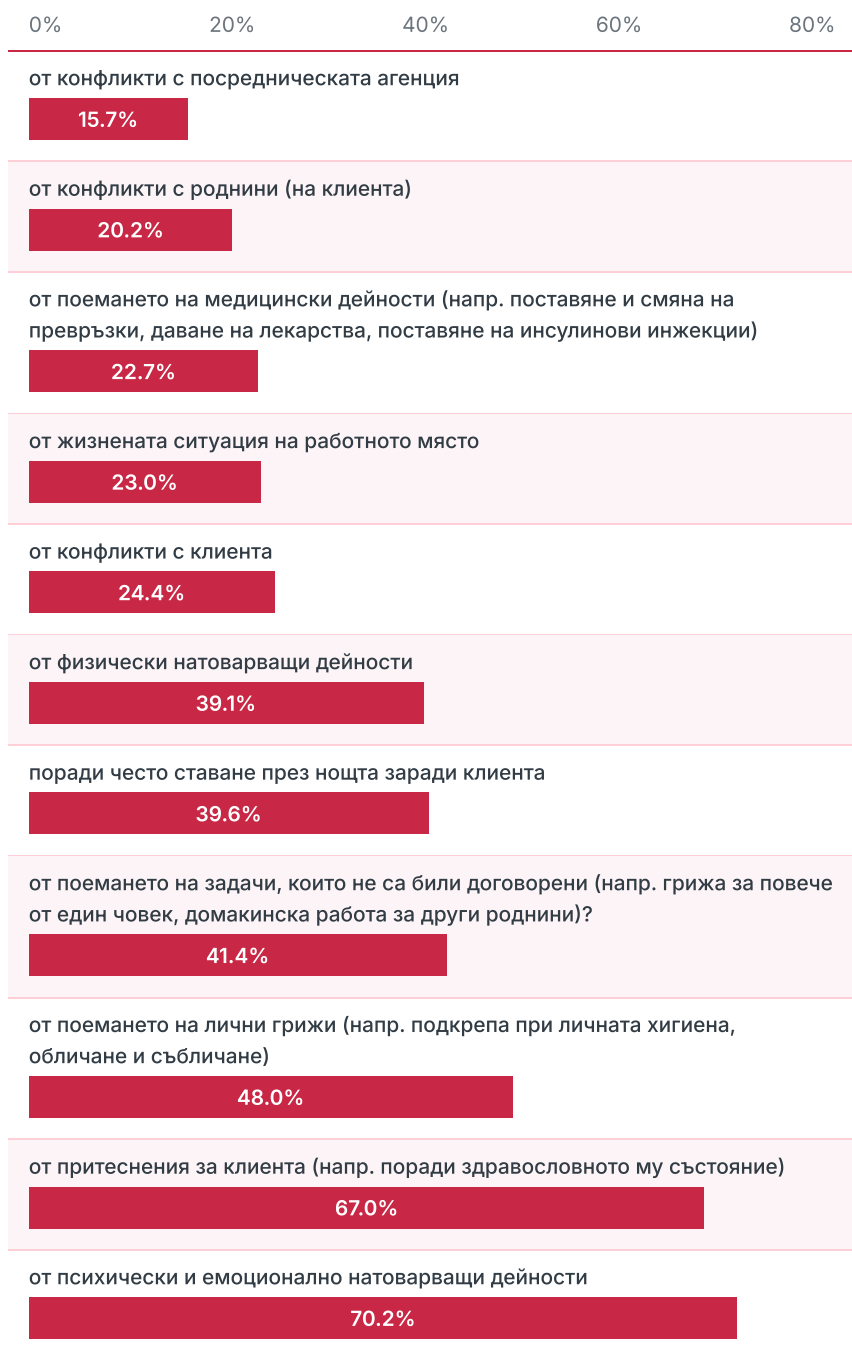

Източник: 2024 Проучване FORBA/IG24 (n=1426, варира леко в зависимост от въпроса)

Ситуацията с местожителството също е от основно значение за повишеното чувство на стрес при анкетираните. Например 30 % от анкетираните не могат да заключат собствената си стая или не могат да я охладят достатъчно през лятото (34 %), или да я отоплят достатъчно през зимата (14 %).

Самите лични асистент(к)и най-често посочват психически и емоционално натоварващата работа, като причина за стрес (70,2%). Освен това загрижеността за клиентите (напр. поради здравословното им състояние) също се посочва от мнозинството (67 %) като причина за натоварваща работна среда.

От какво се чувствате натоварени?

зточник: 2024 Проучване FORBA/IG24 (n=1426 , варира леко в зависимост от въпроса)

4. Преживявания свързани с насилие

В допълнение към гореспоменатия стрес, причинен от условията на труд и живот, 45% от анкетираните заявяват, че са преживели вербално, психическо/емоционално и/или физическо насилие в работата си като лични асистент(к)и. Освен това 14 % са засегнати от сексуален тормоз/насилие, а 23 % се сблъскват с расизъм на работното място.

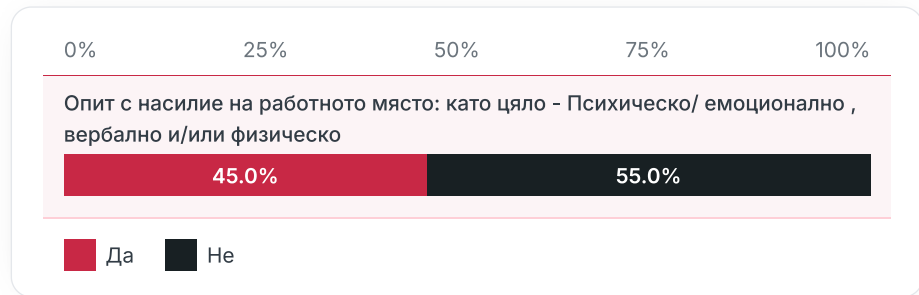
Поради липсата на разграничение между работно място и временно местопребиваване, насилието на работното място винаги означава и насилие „у дома“. Още по-лошото е, че изолацията въкъси означава, че стратегиите, използвани в други области за справяне с насилието на

работното място (напр. разговори с колеги или началници), са недостъпни. От анкетираните, които са преживели насилие, само 15 % са получили помощ и съдействие от Търговската камара, съюзи за подкрепа или от своята агенция.

Самостоятелната заетост на личните асистент(к)и, също води до правна несигурност и пропуски в защитата по отношение на дискриминацията и сексуалния тормоз, тъй като Законът за равното третиране, например, не може да бъде приложен тук.

Опит с насилие: Да / Не

Източник: 2024 Проучване FORBA/IG24 (n=1426 , варира леко в зависимост от въпроса)

5. Ниски доходи, недостатъчна социална сигурност и риск от бедност

През 2024 г. доходът на един „домашен помощник“ съгласно колективния трудов договор на австрийската Социална икономика (SWÖ) е около 1770 евро нето/14 пъти годишно през първата работна година. Ако посочените дневни надници на лични асистент(к)и се обърнат в месечен доход, половината от анкетираните печелят до 1 125 евро месечно/12 пъти годишно. Съответно само 6 % от анкетираните лични асистент(к)и заявяват, че могат да живеят добре с доходите си, за по-голямата част от анкетираните, 44 %, те са само достатъчни, а за 21 % не са достатъчни.

Не е изненадващо, че по-малко от 5 % са много доволни от заплатата си, а само 31 % са доволни.

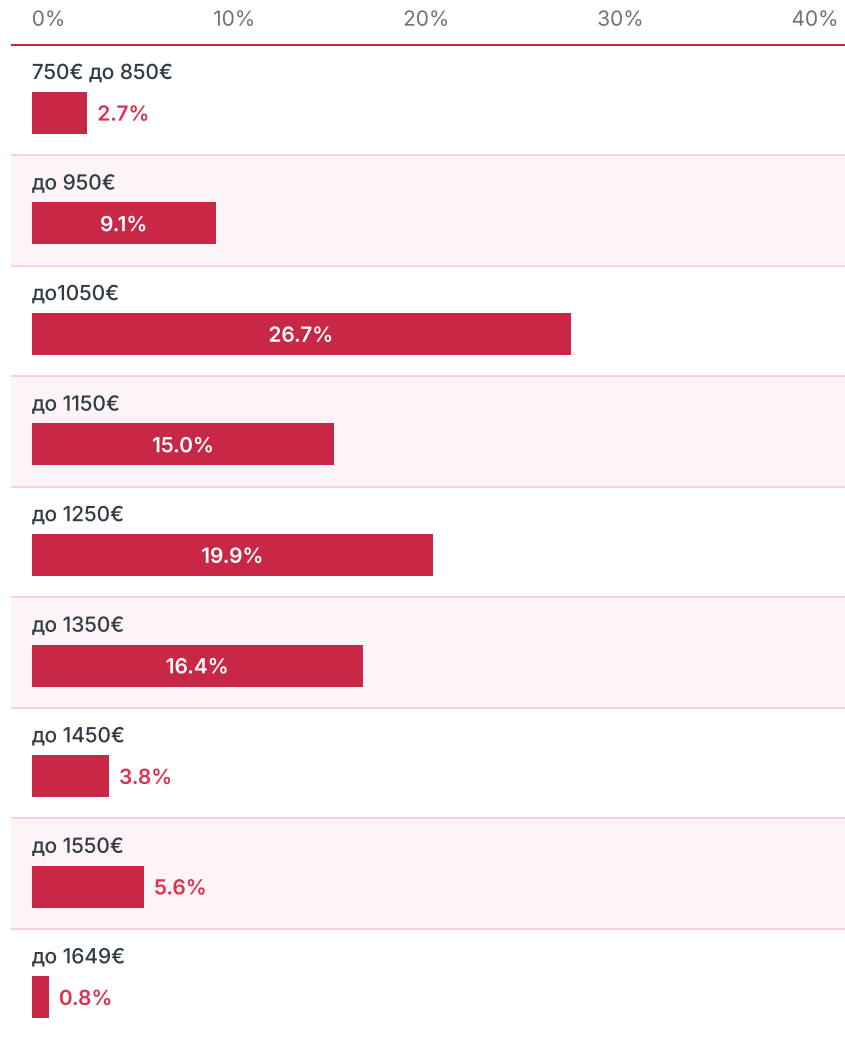
Данните сочат, че по-голямата част от анкетираните лични асистент(к)и в Австрия, са изложени на риск от бедност (за едночленно домакинство прагът на риск от бедност през 2023 г. е 1572 евро на месец). Следователно настоящият модел на 24-часовата лична помощ не е насочен към изкарване на прехраната в Австрия, а по-скоро към миграция към страни с по-ниско заплащане и по-ниски разходи. С оглед на нарастващите разходи в страните на произход (напр. Румъния, България, Хърватия) основите на този модел стават все по-проблематични.

Личните асистент(к)и в Австрия нямат не само достатъчни доходи, с които да са защитени от бедност, но и социална сигурност. Нямат право на отпуск, обезщетението за болест може да се получава само при много специфични условия (в случай на непрекъсната неработоспособност за повече от 42 дни), а обезщетението за безработица може да се получава само в случай на доброволно самоосигуряване. На фонът на това, мнозинството от анкетираните искат по-добра социална сигурност в бъдеще като лични асистент(к)и в Австрия: 96,4 % заявяват, че обезщетението за безработица, 98,5 % - обезщетението за болест и 99,2 % - по-високите пенсионни осигуровки са много важни или важни.

Съответно само малка част се чувства добре защитена от законите и разпоредбите за „24-часовата помощ“. Също така, на въпроса дали австрийските закони и разпоредби за лични асистент(к)и в частни домакинства, са ясни и разбираеми, стойностите показват значителни недостатъци. За 31% те не са ясни и разбираеми, а за 12% изобщо не са ясни и разбираеми.

Това навежда на мисълта, че има огромна нужда от подобрене що се касае до защита, особено чрез социално осигуряване (здравно, за безработица и пенсионно осигуряване), както и по отношение на разпространението на информация за съществуващите закони и разпоредби относно личната помощ в частни домакинства.

Месечен хонорар - изчислен на базата на посоченото дневно възнаграждение

Източник: 2024 Проучване FORBA/IG24 (n=1426)

6. Необходимост от наваксване при властите, съюза за подкрепа и контрола върху условията на труд

Въпреки че австрийските органи (Социално осигуряване, Данъчна служба) и съюзите за подкрепа (WKÖ, vodafone и IG24) са оценени предимно положително, има и недостатъци. По-специално с органите 95 % не са имали възможност да общуват на родния си език. Езиковите бариери са значително по-ниски при WKÖ, където 31% могат да общуват на родния си език, и при синдикалната инициатива vodafone и IG24, където този дял достига съответно 88% и 94%.

Освен повече консултации и правна помощ на родния им език, мнозинството от анкетираните (76%) биха искали да има независим мониторинг върху качеството на условията на труд и живот при личните асистент(к)и.

7. Липса на бъдещи перспективи

С оглед на тези сведения, които сочат високи нива на стрес на работното място, ниски доходи и липса на социална сигурност, не е изненадващо, че голяма част от анкетирания в бъдеще вече не се виждат като лични асистент(к)и в Австрия. Една трета (33,5 %) заявяват, че е малко вероятно след три години все още да извършват тази дейност. 35,8 % смятат, че след три години е малко или много вероятно все още да работят като лични асистент(к)и, но вече не в Австрия. 39 % считат, че вероятно ще се пенсионират.

Къде се виждате след три години?

Източник: 2024 Проучване FORBA/IG24 (n=1426, варира леко в зависимост от въпроса)

Заклучение

Подобряването на условията на живот и труд на мигрантите, които работят като лични асистент(к)и може да протече основно на две нива. От една страна, чрез укрепване на позициите на настоящите „самонаети“ лични асистент(к)и посредством установяване и спазване на минимални стандарти, както и мерки с които да се осигури качество. Това като цяло изисква въвеждането на задължително обозначение за качество за всички агенции, работещи в Австрия, и осъществяването на редовен независим контрол на качеството на условията на живот и труд на личните асистент(к)и. От друга страна създаването на трудов модел с който личните асистент(к)и са наети на работа с трудов договор би улеснил и най-вече би осигурил минимални трудови и социални стандарти и трудови правоотношения, които отговарят на общите стандарти в Австрия. Но и тук е от решаващо значение контролът дали всичко ще бъде спазено, за да се подобрят действително условията на живот и труд на личните асистент(к)и¹.

Освен това, като цяло възниква въпросът, какво значение трябва да се отдаде на личната помощ в частните домакинства в Австрия в бъдеще. Понастоящем 4,8 % от тези, които получават обезщетение за чужда

помощ в Австрия се възползват от услугата „24-часова лична помощ“. Това се дължи и на липсата на подходящи алтернативни възможности за подпомагане с грижи и сестрински дейности хората, които се нуждаят от помощ. Австрийската политика в областта на дългосрочните грижи се основава предимно на неплатеното обгрижване на роднини от страна на жените. Въпреки нарастващата трудова заетост на жените и увеличаването на възрастта за пенсиониране при жените, съвместимостта на работа и грижи за роднини почти не играе политическа роля. Мобилните, полустационарните и стационарните възможности или също така алтернативните форми на пребиваване са налични само в недостатъчна степен. Този недостиг не може да бъде запълнен от лична помощ в частните домакинства. Затова в средносрочен и дългосрочен план възможностите за професионални грижи трябва да бъдат разширени, така че хората, които се нуждаят от тях, да могат да се възползват. Въпреки това грижите въкъщи, полагани от лични асистент(к)и, следва да се използват само ако действително включват грижи в степен, съвместима с работното време според трудовото законодателство.

---

1. По-подробни препоръки можете да намерите в пълната версия на окончателния доклад.